TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

**Viranhaltijapäätös** 1999/12.03.03.00.01/2022

| Tornionlaakson museon johtaja | 19.10.2026 | § 147/2026 |
|---|---|---|

**TLM_Lausunto_TERVOLA_Outojängän tuulivoimahanke_TOYK_valmisteluaineisto_19102026**

**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta

**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija

TERVOLAN OUTOJÄNGÄN TUULIVOIMAOSAYLEISKAAVAN VALMISTELUAINEISTO

Tervolan kunnanhallitus on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa Outojängän tuulivoimaosayleiskaavan valmisteluaineistosta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu linkki kunnan verkkosivuille, jossa valmisteluaineisto on nähtävillä. Tuulivoimaosayleiskaava koskee VSB Uusiutuva Energia Suomi Oy:n suunnittelemaa Tervolan kunnan Outojängän alueelle. Museo on lausunut hankkeen YVA-ohjelmasta ja tuulivoimaosayleiskaava osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 28.6.2024 sekä arkeologisen selvitysten riittävyydestä 18.6.2025.

Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo lausuu hankkeesta omaan toimialueeseensa kuuluvien Tervolan kunnan ja Tornion kaupungin osalta. Lapin maakuntamuseo lausuu oman harkintansa mukaan valmisteluaineistosta omaan toimialueeseensa kuuluvan Rovaniemen kaupungin osalta.

Tuulivoimahakkeen suunnittelualue sijaitsee Tervolassa Kemijoen pohjoispuolella noin 7,5 km Tervolan keskustasta pohjoiseen. Osayleiskaava-alueen pinta-ala on noin 5 235 hehtaaria. Kaavan suunnittelualueelle suunnitellaan yhteensä noin 31–34 uuden tuulivoimalan rakentamista. Suunniteltujen voimaloiden kokonaiskorkeus olisi noin 310 metriä ja tuulivoimaloiden yksikköteho noin 6–10 MW sekä koko tuulivoimapuiston kokonaisteho arviolta noin 186–340 MW.

Kaavaselostuksessa esitellään kaksi hankevaihtoehtoja, joista vaihtoehdossa VE1 on 34 tuulivoimalaa, jotka sijoittuvat melko tasaisesti kaava-alueelle ja vaihtoehdossa VE2 alueelta on vähennetty kolme suunnittelualueen koillisreunassa olevaa voimalaa ja muut 31 tuulivoimalaa sijoittuvat samoille paikoille kuin vaihtoehdossa VE1. Kaava laaditaan alueidenkäyttölain 77 a §:n mukaisena oikeusvaikutteisena osayleiskaavana, jota voidaan suoraan käyttää rakennusluvan myöntämisen perusteena. Yleiskaava-alue on merkitty molemmissa vaihtoehdoissa suurimmaksi osaksi maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M-1), jonne saa sijoittaa tuulivoimaloita niille erikseen osoitetuille alueille sekä niitä varten huoltoteitä, teknisiä verkostoja ja kokoonpanoalueita. Kaavamerkinnöin ja -määräyksin on varmistettu alueelta havaittujen luontoarvojen sekä muinaisjäännösten huomioon ottaminen tuulivoimapuiston rakentamisessa.

Kaavaselostuksessa on tuotu esiin kaavan tavoitteiden ja alueiden käyttöön liittyvien lähtökohtien lisäksi kaavaa varten laadittavat selvitykset sekä kaavan suunnitteluvaiheet, vaikutusten arviointi sekä osallistuminen ja tiedottaminen. Suunnitelman mukaan hankkeen ympäristöön kohdistuvat vaikutukset on

arvioitu kaavoituksen kanssa samaan aikaan, mutta erillisenä hankkeena toteuttavan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä.

*Maisema ja rakennettu kulttuuriympäristö*

Osayleiskaavaluonnoksen selostuksessa alueen nykytilan kuvauksessa on tunnistettu YVA-selostuksen mukaisesti hankealueelle, sen lähiympäristöön tai mahdolliseen näköyhteyteen sijoittuvat valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävät maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön alueet ja kohteet. Selostuksessa on mainittu niiden lisäksi myös mahdollisia muita maisemallisesti herkkiä kohteita ja alueita ja tunnistettu Kätkävaaran maiseman merkitys virkistyksen ja matkailun osalta.

Kaavaselostuksessa on lyhyesti kuvailtu voimaloiden vaikutuksia eri vaikutusalueilla. Vaikutusten arvioinnin mukaan Outojängän tuulivoimahankkeen vaikutukset kokonaisuudessaan ovat pääsääntöisesti vähäiset ja paikoin kohtalaiset. Merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat arvioinnin mukaan Kätkävaaran huipulta avautuvaan näkymään sekä Siltatieltä avautuvaan Kemijoen jokivarsiasutus ja kirkkomaisemaan, jossa näkyy maamerkkinä Tervolan kirkko. Vaikka voimalat näkyvät eniten Kemijoen varteen, ei muutoksen suuruutta ole tuotu esiin, vaan mainitaan, että Varevaaran voimalat näkyvät huomattavasti Outojängän voimaloita hallitsevimmin. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan hankkeen vaikutukset Kemijokivarren maisemaan ovat merkittäviä/suuria muutoksen ulottuessa laajalle alueelle jokivarren maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla sekä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävillä rakennetun kulttuuriympäristön alueilla. Kielteisiä kokonais- ja yhteisvaikutuksia arvoalueille, saati paikallisesti merkittäville kohteille ei museon näkemyksen mukaan ole selkeästi tuotu esiin.

Kaavan vaikutusten arvioinnin mukaan voimalat on sijoitettu etäälle valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamista valtakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristöistä tai arvokkaasta rakennusperinnöstä sekä luonnonperinnön arvokohteista niiden luonteen säilymisen turvaamiseksi. Tornionlaakson museo huomauttaa, että mainitusta etäisyydestä huolimatta selvitysten perusteella hankkeella ja yhteisvaikutuksilla muiden hankkeiden kanssa on kielteisiä vaikutuksia vaikutusalueella oleville Kemijokivarren valtakunnallisesti merkittäville rakennetuille kulttuuriympäristöille.

Museon näkemyksen mukaan yleiskaavan lähtöaineisto ja vaikutusten arviointi suhteessa maisemaan ja kulttuuriympäristöön ei anna selkeää kuvaa Outojängän tuulivoimaosayleiskaavan vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista. Lisäksi Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan kaavaselostuksessa ei ole riittävästi tuotu esiin tai havainnollistettu maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön muiden hankkeiden kanssa syntyviä yhteisvaikutuksia. Museo on ottanut tarkemmin kantaa asiaan Outojängän hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta antamassaan lausunnossa.

*Arkeologinen kulttuuriperintö*

Muinaisjäännöksiä käsitellään kaavaselostuksen kappaleessa 7.7 Muinaisjäännökset sekä vaikutuksia niihin kappaleessa 10.3. Vaikutukset muinaisjäännöksiin. Tuulivoimala-alueella on tehty arkeologisia inventointeja

osana YVA-selvityksiä: hankealueen inventointi vuonna 2024 (Mikroliitti Oy, Antti Bilund ja Jesse Keskinen) ja sähkönsiirtoreiteillä vuonna 2021 (Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu, Jaana Itäpalo, Hans-Peter Schultz, Stephan Schultz, Torsti Schultz). Vuonna 2025 hankealueelle on edellytetty lisäinventointia muuttuneiden voimalanpaikkojen osalta, joita ei ole alkuperäisessä selvityksessä inventoitu. Arkeologisen kulttuuriperinnön selvitykset hankkeessa eivät siis vielä ole riittävät. YVA-selostuksen mukaan lisäinventointi tehdään maastokaudella 2026 ja sen tulokset esitetään vasta kaavaehdotusvaiheessa. Kaavaselostuksessa kyseistä lisäinventointia ei mainita ollenkaan.

Kohdassa 5.2 Maakuntakaavoitus, sivu 56 muistutetaan hyvin, että alueiden käyttöä suunniteltaessa tulee varmistaa kulttuuriperintötiedon ajantasaisuus (kulttuuriympäristön ja/tai maiseman kannalta tärkeät alueet tai kohteet, kiinteät muinaisjäännökset tai muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet), ja oltava yhteydessä alueelliseen vastuumuseoon sekä varauduttava tarpeellisiin selvityksiin. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Määräys koskee myös vedenalaisia muinaisjäännöksiä.

Kaavaselostusta ei kuitenkaan ole ilmeisesti päivitetty edellisen kaavamuutoksen jälkeen, eikä kulttuuriperintötiedon ajantasaisuutta ole tarkistettu. Selostuksen kappaleessa 7.7 ilmoitetaan lähimmän kiinteän muinaisjäännöksen **Hilpus 3** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000011826)* etäisyydeksi hankealueelta noin 1,3 kilometriä, vaikka se todellisuudessa sijaitsee aivan hankealueen rajalla, vain metrien päässä siitä. Kappaleessa 10.3 Vaikutukset muinaisjäännöksiin sanotaan, että sähkönsiirtoreittien alueelle ei sijoitu kiinteitä muinaisjäännöksiä tai valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita (VARK), eikä siten sähkönsiirtoreittien rakentamisella arvioida olevan niihin vaikutusta. Ilmeisesti tässä tarkoitetaan kaava-alueen sisäisiä sähkönsiirtoreittejä, sillä välittömästi kaava-alueen ulkopuolella, vain noin 60 metrin päässä sähkönsiirtolinjavaihtoehtojen SVEB1 ja SVEB2 keskilinjasta sijaitsee kiinteä muinaisjäännös **Mulkosilmälampi** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000094104*).

Lähialueilla sijaitsevia VARK-kohteita ei mainita selostuksessa nimeltä. Etäisyys hankealueelta VARK-kohteisiin ilmoitetaan virheellisesti yli kuudeksi kilometriksi, vaikka etäisyys hankealueelta lähimpään VARK-kohteeseen **Törmävaaran asumuspainanteet** (*vark-tunnus 100279*) on todellisuudessa vain noin 4,2 kilometriä ja etäisyys lähimpiin voimaloihin (30, 32 ja 33) on sekin noin 5,5 kilometriä. Etäisyys VARK-kohteelta **Kolopetäjä itä** (*vark-tunnus 101269*) hankealueelle on noin 5,8 kilometriä ja lähimpiin voimaloihin (30, 32 ja 33) noin 7 kilometriä. VARK-kohteisiin ei tästä huolimatta katsota kohdistuvan minkäänlaisia vaikutuksia, ja maisemavaikutukset VARK-kohteisiin jäävät kokonaan mainitsematta ja käsittelemättä.

Kaavamerkintöinä on käytetty uutta katja-asetuksen mukaista ark -merkintää muille kulttuuriperintökohteille. Kaavamääräyksissä on kuitenkin vielä pieniä puutteita. Kohteiden tunnuksissa on virhe, oikeat nimet ja tunnukset ovat **Luppolehto** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000043127*) ja **Tervolan marmorilouhos** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000043135*). Luppolehto

on nimetty historialliseksi hautapaikaksi ja Tervolan marmorilouhos historialliseksi raaka-aineen hankintapaikaksi, vaikka molemmissa on kyse aikamääreestä, siis historiallisen ajan kohteista, joista toinen on hautapaikka ja toinen on raaka-aineen hankintapaikka. Museo esittää, että kaavamääräykseen lisätään tieto siitä, että alueellinen vastuumuseo on Tornionlaakson museo, sekä seuraava teksti: *Alueen suunnittelussa tulee huomioida kohteen historialliset (esim. asutus-, elinkeino- ja sotahistorialliset) erityispiirteet. Kohdetta koskevista suunnitelmista tulee pyytää alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museon) lausunto*. Kaavamääräykset ja tiedot tulee korjata myös kaavaselostukseen.

Museo esittää, että osayleiskaava-aluetta koskeviin yleismääräyksiin lisättäisiin: *Tuulivoimaloiden, tuulivoimaloiden huolto- ja rakentamisteiden sekä nykyisten parannettavien teiden ja maakaapelien sijoittamisessa on otettava huomioon arkeologiset kulttuuriperintökohteet. Arkeologiset kohteet tulee merkitä selkeästi maastoon ennen rakennustöiden aloittamista, jotta niihin ei kohdistu vaurioita.*

Mikäli täydennysinventoinnissa havaitaan kaava-alueelta kiinteitä muinaisjäännöksiä, kiinteä muinaisjäännös merkitään kaavaan merkinnällä sm ja Tornionlaakson museo esittää muinaismuistokohteen kaavamääräykseksi seuraavaa: *Muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista tulee pyytää alueellisen vastuumuseon (Tornionlaakson museon) lausunto.*

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan tuulivoimaosayleiskaavan selvityksiä ja vaikutusten arviointia tulee täydentää ennen kaavoituksen etenemistä, jotta se täyttää alueidenkäyttölain 77a §:n mukaiset sisältövaatimukset.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

**Jakelu**

Tervolan kunta
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Lapin maakuntamuseo